

ΚΟΣΤΑΝΤΣΟ ΠΡΕΒΕ: ΤΟ ΑΣΙΓΑΣΤΟ ΠΑΘΟΣ*, (Εκδόσεις ΣΤΑΧΥ, 1993 σελ. 264)

Το *Ασίγαστο Πάθος* είναι ο τίτλος του πρώτου βιβλίου του Ιταλού φιλοσόφου *Κοστάντσο Πρέβε*, που κυκλοφορεί στα ελληνικά από τις εκδόσεις «ΣΤΑΧΥ». Πρόκειται για ένα βιβλίο που αβίαστα συνδέει βαθιές φιλοσοφικές ιδέες με την καθημερινή πραγματικότητα. Πλούσιο σε μεθοδολογικές προτάσεις, το βιβλίο περιλαμβάνει σειρά ιστορικών και θεωρητικών απολογισμών που αφορούν στη μαρξιστική θεωρία και την ανάπτυξή της καθώς και την προοπτική δημιουργίας ενός ανεξάρτητου πόλου μαρξιστών-κομμουνιστών.

Όπως ο ίδιος ο συγγραφέας δηλώνει, το βιβλίο αυτό «φιλοδοξεί ν' αποτελέσει είδος «θεματικού ρεπερτορίου» και υλικό για μια συζήτηση που στο μεγαλύτερο μέρος της δεν έχει ακόμη γίνει».

Σημειώνοντας ότι ο κομμουνισμός μπαίνει πλέον στη δεύτερη φάση της ιστορίας του, ο συγγραφέας ασχολείται με την εξέταση της σχέσης κομμουνισμού και δημοκρατίας καθώς και άλλων σύγχρονων ζητημάτων.

«Ασίγαστο πάθος» για τον Κ. Πρέβε είναι η ικανότητα εκείνη που μας επιτρέπει να μετατρέπουμε τη νεανική παρόρμηση για ισότητα και δικαιοσύνη σε ώριμη, διαρκή αντίθεση στον καπιταλισμό – μια αντίθεση που χαρακτηρίζει πολιτικά και πνευματικά ολόκληρη τη ζωή μας. «Η μετατροπή», τονίζει «του αντικαπιταλισμού από στιγμιαία έξαρση σε ασίγαστο πάθος, που κρατάει σε όλη τη ζωή ενός ατόμου, αποτελεί μαζικό ιστορικό ζητούμενο του 20ού αιώνα».

Το βιβλίο γράφτηκε το 1989· όμως ο Πρόλογος, όπως και το Υστερόγραφο, γράφτηκαν το 1992, ειδικά για την ελληνική έκδοση και κάτω από το βάρος της ιστορικής κατάρρευσης του «υπαρκτού σοσιαλισμού». Έτσι, ο Έλληνας αναγνώστης είναι ο πρώτος που έχει την ευκαιρία να διαβάσει τις απόψεις του Κ. Πρέβε γι' αυτή την κατάρρευση, αλλά και να παρακολουθήσει την εξέλιξη της σκέψης του συγγραφέα, ακόμη και την αυτοκριτική του σε παλιότερες θέσεις του.

Στον Πρόλογο ο συγγραφέας ασχολείται κυρίως με την εξέταση του «φαινομένου Γκορμπασόφ», τοποθετώντας το μέσα στο γενικό πλαίσιο ερμηνείας της σοβιετικής ιστορίας του 20ού αιώνα, καθώς και με το ζήτημα της μετατροπής του Ιταλικού Κομμουνιστικού Κόμματος σε Δημοκρατικό Κόμμα της Αριστεράς.

Ο Κ. Πρέβε καταλήγει σε εξαιρετικά ενδιαφέρουσες διαπιστώσεις, οι οποίες πυροδοτούν το διάλογο και κάποιες από αυτές κυριολεκτικά ξαφνιάζουν: «Ο Γκορμπασόφ, παιδί μιας κυνικής και μηδενιστικής νομενκλατού-

ρας, δε θα μπορούσε να είναι ο μεγάλος μεταρρυθμιστής της κομμουνιστικής ιδεάς. Αντιθέτως, ήταν η υλική έκφραση της ιστορικής ανικανότητας αυτής της κοινωνικής ομάδας να δημιουργήσει τους όρους για μια κοινότητα οικονομικά και πολιτισμικά ανώτερη από τον καπιταλισμό».

«Το Ιταλικό Κομμουνιστικό Κόμμα υπήρξε ιστορικά το δυτικό εκείνο κόμμα, που εμφάνιζε τη μεγαλύτερη ομοιότητα με το σοβιετικό».

Στο πρώτο κεφάλαιο ο συγγραφέας υπογραμμίζει ορισμένα χαρακτηριστικά του σύγχρονου καπιταλισμού και του σημερινού αστικού πολιτισμού, τα οποία σηματοδοτούν νέες πολιτικές και κοινωνικές διαμορφώσεις. Τονίζει ότι η σημερινή αστική τάξη έχει χάσει πλέον την παλιά της μορφή και αναπτύσσει το θέμα της ριζικής ποιοτικής αλλαγής της συνείδησής της. Τεκμηριώνοντας την εκτίμηση για «καπιταλισμό χωρίς αστούς», ο Κ. Πρέβε αποδεικνύει την τυπική και πραγματική υπαγωγή της αστικής τάξης στο σύγχρονο καπιταλισμό.

*Δίνουμε στο σημερινό τεύχος της *ΟΥΤΟΠΙΑΣ* μια σύντομη παρουσίαση του βιβλίου του Κ. Πρέβε. Στο επόμενο τεύχος του περιοδικού θα δημοσιεύσουμε αναλυτική κριτική του βιβλίου.

Στο δεύτερο κεφάλαιο επιχειρείται ένας ιστορικός και ιδεολογικός απολογισμός του μαρξισμού, μια συνοπτική κριτική επανεξέταση μερικών αποφασιστικών στιγμών της ιστορίας του μαρξισμού (Μαρξ, Ένγκελς, Λένιν, Στάλιν, Μάο, Τρότσκι, Γκορμπατσόφ). Ο συγγραφέας καταλήγει στο συμπέρασμα ότι «οφείλουμε να ανασυστήσουμε μια αποδεκτή αντίληψη του μαρξισμού και του λενινισμού (χωρίς την παυλίτσα) και να εγκαταλείψουμε οριστικά στα ιστορικά αρχεία το μαρξισμό-λενινισμό (με την παυλίτσα). Πρέπει να οικοδομήσουμε ξανά μια νέα αποδεκτή σύνδεση του υλισμού και της διαλεκτικής (ενώνοντας τα δύο ουσιαστικά), εγκαταλείποντας οριστικά στα ιστορικά αρχεία το διαλεκτικό υλισμό».

Στο τρίτο κεφάλαιο ο συγγραφέας ασχολείται με το πρόβλημα της σχέσης του μαρξισμού με την οικολογία, το φεμινισμό και τον ειρηνισμό, εξετάζοντας κριτικά τις διάφορες σχετικές απόψεις, και επισημαίνει: «Ο μαρξισμός οφείλει να επανανομιμοποιήσει ολοκληρωτικά σε θεωρητικό επίπεδο τα ερεθίσματα και τις προκλήσεις που του απευθύνονται από την οικολογία, το φεμινισμό και τον ειρηνισμό».

Στο τέταρτο κεφάλαιο ο συγγραφέας επιδίδεται σε κριτική εξέταση της θεωρίας του «πολέμου θέσεων» του Γκράμσι, υπογραμμίζοντας ότι η ήττα του «νέου κόμματος» του Τολιάτι υπήρξε ήττα της στρατηγικής του «πολέμου θέσεων» σε σχέση με τη νικηφόρα καπιταλιστική στρατηγική του «πολέμου κινήσεων».

Στο πέμπτο κεφάλαιο εξετάζεται η υπόθεση δημιουργίας ενός ανεξάρ-

τητου πόλου των μαρξιστών και των κομμουνιστών, Ιταλών και Ευρωπαίων. Επιχειρώντας να δώσει μια πρώτη απάντηση στο καυτό και επίκαιρο ερώτημα «Τι να κάνουμε;» ο Πρέβε σημειώνει ότι χρειάζεται να πραγματοποιήσουμε ταυτοχρόνως και παραλλήλως τρεις προσεγγίσεις: μία πολιτισμική (ριζική ανανέωση του μαρξισμού), μία ανθρωπολογική (ένα νέο τύπο στρατευμένου κομμουνιστή) και μία οργανωτική (ένα νέο είδος κοινού «σπιτιού» για τους κομμουνιστές).

Στο Υστερόγραφο, που υπάρχει αποκλειστικά στην ελληνική έκδοση, ο Κ. Πρέβε εξετάζει τις αιτίες κατάρρευσης του «υπαρκτού σοσιαλισμού», χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της ιστορικής αναλογίας σε σχέση: α) με την κατάρρευση της δουλοκτητικής κοινωνίας της δυτικής ρωμαϊκής αυτοκρατορίας και β) με την αποτυχημένη απόπειρα μετάβασης της Ευρώπης από τη φεουδαρχία στον καπιταλισμό κατά το 13ο και 14ο αιώνα.

Κατά το συγγραφέα, η κατάρρευση της σοβιετικής κοινωνίας οφείλεται, όπως και στην περίπτωση της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, κατά κύριο λόγο σε εσωτερικές αιτίες (εξάντληση της σοβιετικής γραφειοκρατικής νομενκλατούρας) και κατά δεύτερο λόγο σε εξωτερικούς παράγοντες (ιμπεριαλιστική περικύκλωση). Ως άλλη σοβαρή εσωτερική αιτία της κατάρρευσης ο συγγραφέας θεωρεί τη διπλή αστικοποίηση του πολιτικού και οικονομικού μηχανισμού του ιστορικού κομμουνιστικού κινήματος του 20ού αιώνα, που εκφράστηκε με την επάνοδο σε οικονομικές μορφές καπιταλιστικού τύπου και την προσέγγιση σε νεοαστικές πολιτισμικές μορφές και που ως ιστορικό ανάλογο έχει την αναζωογόνηση των φεουδαρχικών μορφών παραγωγής και την αριστοκρατικοποίηση των αστών μετά την αποτυχία της μετάβασης από τη φεουδαρχία στον καπιταλισμό κατά το 13ο και 14ο αιώνα.

Τέλος, ο Κ. Πρέβε παραθέτει τις σκέψεις του για τη σημερινή μεταμοντέρνα ιδεολογία, αποδεικνύοντας ότι πρόκειται για απλουστευτική εκδοχή της κατεξοχήν καπιταλιστικής ιδεολογίας του αμετάβλητου-της ανθρώπινης φύσης (όπως εκφράστηκε με τον καλύτερο τρόπο από τον Μ. Βέμπερ με τη θεωρία του «σιδερένιου κλουβιού»).

Γιώργος Παπαδόπουλος